

Йордан Йовков

Измама

Като се надигна и погледна през плета, Лазар Бодура видя, че по пътя между нивите вървеше голяма покрита каруца и идеше насам. Тя беше доста далеч, но Бодура позна, че е Христо Бахчеванджията. Както бяха си дигнали главите и както чевръсто размахваха опашките си, личеше, че конете са млади, силни, и макар да вървяха полека, все пак пристъпваха живо и бодро. Бодура поогледа още, след туй отиде при пчелите си и се залови да работи нещо около тях. Лицето му се промени и стана загрижено и съсредоточено.

Току зад градината, на самия връх на хълма, като някоя кула се издигаше вятърната мелница на Бодура, или, както я наричаха, Дурасийската вятърна мелница. Макар да беше на високо място, срещу всички ветрове, тя почти никога не работеше. Рядко, много рядко големите ѝ крила ще се поразмърдат, ще се завъртят, за да спрат пак след няколко часа. Ето и сега крилата ѝ като черен кръст гледат към вятъра, цялата тя се тресе, пука, пращи, но стегната здраво от спирачките, превързана с железната верига на обръщателното колело, стои неподвижна, цяла черна и покрита с мъх, също като някой стар кораб, пуснал котвите си завинаги.

Лоши слухове ходеха за тая мелница. Далеч беше от селата наоколо, настрана от пътищата. Едно време богати турци правеха тук оргиите си и нерядко сред кючещите на гевендите, сред шума на дайретата и чимпарите лъсваха ятагани и се проливаше кръв. В по-ново време всяка кражба, всяко престъпление из близките села заплиташе в нишките си и Дурасийската вятърница. Ако откраднеха някоя мома, намираха я тука; ако погнеха конекрадци, следите им се насочваха насам. Скитници и съмнителни хора биваха забелязвани все тук.

С тая лоша слава и с тия спомени за Дурасийската вятърница остана и нейния стопанин Лазар Бодура. Че той не беше съвсем чист се виждаше от туй, че на един два пъти беше лежал в затвора, макар да казваше, че бил само набеден и трябвало да мине време, докато се оправи. Мнозина мислеха същото и казваха, че Бодура не само е невинен, но е кротък и благ човек. Донякъде ги плашеше само извънредната му сила и издържливост, защото ако и да беше над седемдесет години, не изглеждаше на повече от петдесет. Беше едър, ходеше прав, говореше с бодър и силен глас и се смееше из цяло гърло. Но когато му приказваше някой, имаше обичай да мълчи, да слуша внимателно и в това време очите му, живи, подвижни и умни, гледаха пронизително, едвам-едвам поусмихнати, като че все нещо пресмятаха, все нещо таяха.

Какво говорят за него хората, Бодура знаеше, но малко го беше еня.

В тая минута за него беше важно какво мисли Христо Бахчеванджията. Вярваше ли той на хорските приказки? Нима не вижда, че макар мелницата да не работеше, той все пак има с какво да живее – има си градината, има пчели, кокошки. Сам човек е, няма ни жена, ни дете – и това му стига. Зло никому не струва, напротив, помага, прави добро, колкото може. Колцина болни от лоша пъпка, с отекли глави като шиници, намираха спасение само у него. Тая болка Бодура я лекуваше по своему; където и да е пъпката, той гореше болните винаги на едно и също място – отзад под темето. На това място вече не поникваше коса и оставаше белег завинаги. Затуй и Бодура казваше: „Моите хора са белязани. Никой няма да ме забрави и никой не ще каже, че не е видял добро от мене.“

Като си мислеше всичко това, Бодура се приближи пак до плета и погледна: колата на Христа беше вече близо. Какви хубави кончета! И двете оправени, яркочервени, с по една черна ивица по гърба от гривата до опашката. Приличаха си едно на друго като близнаци. „Пари струват тия кончета, пари!“ – помисли си Бодура. Той се отдръпна от плета, отиде при тръвните и тоя път лицето му стана още по-загрижено.

След малко зашумоля тревата и Бодура усети зад себе си Христа.

– Добър ден, дядо Лазаре! – чу той стегнатия му резлив глас.

Без да го погледне, Бодура само кимна с глава и охна издълбоко.

– Какво охкаш бе, дядо Лазаре, какво има?

– Какво ще има. Доде грижата и на мойта глава и туйто. Добре си бях аз самичък тука, ама на. Имам една унука, момиче на дъщеря ми. Оженила се беше, а сега ми пратила хабер, че искала да дойде при мене. Оставила се с мъжа си и щяла да доде тука.

Бодура помълча, след туй прибави:

– Да беше друга, изпъждах я. А таз не мога. Добра е. А каква е хубава, каква е хубава, само да видиш. То не е жена, а капка! Много е хубава.

Като чу това, Христо се зарадва. Из селата той повече имаше работа с жени и неведнъж беше се отпуснал пред Бодура. Затова замълча и не каза нищо, защото се боеше, че хитрият старик може да разбере какво мисли. Но той не можа да се удържи и каза:

– Не ти е голяма грижата, не бой се! Ако искаш, дай я на мене цялата, земам я!

И двамата се засмяха. После те приказваха още, ходеха из градината, а като се мръкна, Христо се прибра при каруцата си. Ако той минаваше оттука, не беше за друго, а защото по тия отстранени места, по които

не ходеха нито хора, нито добитък, имаше хубава трева. На отиване и на връщане Христо пушаше конете си, пасеше ги по няколко часа и след туй пак поемаше пътя си.

Няколко дни по-късно, като идеше пак с колата си, претоварена със зеленчуци, Христо още отдалеч забеляза, че като никога мелницата на Бодура се върти. Въртеше се бавно, тежко, но все пак се въртеше. Долу стоеше разпрегната кола, две коня беха вързани на нея, а наоколо се мяркаха няколко мъже. Но ето че горе, на вратата на мелницата се показва жена с червен фишан, с бяла риза над кръста и бързо-бързо, почти ти-чешката, заслиза по стълбата, която се спущаше към земята. Тъй можеше да слиза само млад човек. „Дошла е унуката на Бодура!“ – рече си Христо и против обичая си шибна конете и забърза.

Намери Бодура пак около тръвните в градината. Щом го видя, старецът се изправи на целия си ръст и весело викна:

– О, Ристо, добре дошъл! Добре дошъл, юначе с бяло калпаче! Как си Ристо?

– Добре съм, дядо Лазаре, а ти как си?

– На, чекам да се роят мухите. Виж тия кошове, дето съм ги набеял-зал с вар, всичките ще се роят. Страх ме е да не изтърва някой рой.

По-настрана в градината се редяха на гъсто овошки, отгоре връз гъстия им листак се сипеше слънце, а долу върху високата зелена трева се тъмнееха черни сенки. Навсякъде около плета се изправяха високите стъбла на царевича и метли, а сред тях тежаха кръглите пити на слънчовки. Слънцето прежуриаше, из топлия въздух бръмчаха пчели.

Изведнъж между нависналите клони на овошките в зелената трева под тях се зачервения фишан, бялна се риза и след малко само на две-три крачки се показва млада жена. Очите й, очите й, какви бяха големи и черни! Лицето й беше румено, поизгоряло, снагата й набита. Право беше казал Бодура: унуката му беше хубава.

– Слушай, Ристо – рече Бодура, който като че не беше забелязал младата жена. – Ти сега си пусна конете да пасат, нали, нямаш работа. Я да ми помогнеш. Стой тука и гледай таз пчела, тя скоро ще се рои. Аз ще ида да понагледам другите, а ти щом видиш, че изскочи роя, викай ме.

Високият ръст на Бодура се заклати надолу измежду тръвните. Христо остана на мястото си; не се помръдна от мястото си и жената. Нито той й продума, нито тя. Тя не го и гледаше. Но по-рано той беше забелязал как го гледа и като че се смееше, че е млад, а си е оставил такава голяма брада, която, макар и черна като катран, все пак беше брада

като на поп. И сега тя като че се усмихваше, но гледаше настрани и Христо не снемаше очи от нея, като мислеше, че тя не го забелязва.

– Пчелата гледай, хей! – извика тя, погледна го и се засмя. – Що гледаш мене? На, роя изхвъркна.

Наистина, във въздуха играеше на голямо черно кълбо рояк пчели. Някои минаваха покрай самото ухо на Христа и бръмчаха. Слънцето още повече припичаше.

– Е, каква я свърши ти! – каза Бодура, като бързо идеше насам и се смееше. – Уж вардач те турих, а ти изтърва роя!

В едната си ръка Бодура държеше китка маточина, взе да ръси с нея роя и навсякъде из въздуха се разнесе приятна миризма. В другата си ръка той държеше празен кош, набучен на висок прът, и в същото време свиреше с уста, свиреше някак особено, еднообразно, но настойчиво – същия звук, като кога тече чучур. И все ръсеше с маточината.

Роят се издигна високо, забуча и Христо помисли, че вече ще избяга. Той не беше забелязал, че в коша бяха влезли вече някои мухи и след малко целият рояк, като се пречупи и слетя по-ниско, занавлича се също в коша. На дъното му вече се чернееше жива черна топка. Бодура все още свиреше с уста, лицето му беше изопнато. По ръцете и по шията му имаше пчели, но те не го жилеха.

– Познават ме те – казваше той, – нищо не ми думат.

Позасрамен, защото беше изтървал роя, Христо не знаеше какво да прави и току подръпваше мустаците и брадата си.

– Не мърдай, хей! – викна му пак жената. – Не махай с ръце, че ако разсърдиш мухите, ще ни надупчат като решето.

Тя се засмя, засмя се и Христо и отиде при нея. Те седнаха на тревата под овошките и се заприказваха. А Бодура още се залисваше с роя и като че не ги забелязваше.

Мръкна се много скоро. До едно време из градината се мяркаше високата снага на Бодура, после се изгуби. Стана тихо защото мелницата беше спряла и крилата ѝ вече не скърцаха. Христо и жената стояха под овошките. Виждаше се само едно бяло петно – бялата риза на жената. Наоколо светкаха светулки, пееха шурци, миришеше на трева.

Късно през нощта, със замаяна глава, като че беше пил, но весел, Христо тръгна към каруцата си. Поиска да нагледа конете си, но чу да дрънкат букаи в тъмнината и се успокои. Само че тия букаи твърде често дрънкаха, но той не обърна внимание на това. По снагата му преминаваха сладки тръпки, той погледна нагоре и му се стори, че под това небе, пълно със звезди, всичко пее и се радва. Безкрайно щастлив и

доволен, той си легна в каруцата, зави се с шубата си и заспа.

Спа много малко и изведнъж се събуди уплашен. Дойде му на ум за конете и скочи от каруцата. Не се чуваха никъде букаи. Отиде на мястото, дето ги беше оставил – нямаше ги. Уплашен, той започна да тича насам-натам, връщаше се, отиваше пак.

Развиделяваше се, когато той дойде при мелницата. Лицето му беше жълто като пръст, косата лепнеше по челото му. Чуждата каруца, която вчера беше тук, до мелницата, я нямаше, хората бяха си отишли. Той повика, чува, вика още по-високо – никой не се обади. Нямаше я и внучката на Бодура. Страшно подозрение мина през ума му. Той се втурна в градината и завика. Изпод една купа сено се понадигна Бодура.

– Какво има? – попита той.

– Какво има ли? Конете ми ги няма. Конете си искам аз, от тебе ги искам, знам те аз. Де са ония хора, де е жената, унука ти де е?

– Тя не ми е унука – спокойно отвърна Бодура. – Тази жена беше с онез хора, дето си мелеха брашно вчера. Те си отидоха. Нито ги знам от-де са, нито ги познавам кои са.

– Не ти била унука, а! А не ми ли казваше сам? И тя се казва Рада.

– Ех, Рада! Една ли Рада има по света!

Бодура беше станал като камък, студен, жесток.

– Тъй ли! – извика Христо като луд. – Хайдутин с хайдутин! Аз ще те науча тебе!

Той се обърна и бързо излезе от градината. Отиваше да се обади за кражба. Вървя дълго време. Изведнъж той се спря и в отчаянието си започна да се удря с юмруци по главата. После се обърна назад и погледна: мелницата стоеше, както винаги, неподвижна и черният кръст на крилата ѝ изглеждаше необикновено голям и страшен.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Иван Иванов, Елина Мирчева или Мартин Митов

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том втори; „Български писател“,
С. 1976. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7882>]